

Крім того, повинні бути проведені й інші заходи й не лише на державному рівні, але й на рівні окремих підприємств (агентств) та рівні свідомості всіх громадян України.

1. Андрєєва О. М. Формування політики інформаційної безпеки в органах державної влади / О. М. Андрєєва // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2003. – Вип. 42 (I). – С. 318–320. 2. Барташук Т. П. Інформаційна основа економічного розвитку сучасного світу / Т. П. Барташук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2001. – Вип. 30 (II). – С. 219–227. 3. Бочковський О. І. Українська журналістика на тлі доби: історія, демократичний досвід, нові завдання / О. І. Бочковський, С. О. Сірополко / За ред. К. Костева, І. Комаринського. – К.: Вища школа, 1993. – 204 с. 4. Вергун В. А. Місце та роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному суспільстві / В. А. Вергун // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2003. – Вип. 44 (I). – С. 5–8. 5. Возіанов В. Укрінформ: в ім'я України / В. Возіанов // Україна: інформація і свобода слова: Збірник законодавчих актів, нормативних документів та статей фахівців. – К.: Молодь, 1997. – С. 746–768. 6. Воскобойников Я. С. Журналіст і інформація. Професійно-нальний досвід західної преси / Я. С. Воскобойников, В. К. Юрєв. – М.: Дрофа, 1993. – 267 с. 7. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах / Д. С. Григораш. – Львів: Вища школа, 1974. – 147 с. 8. Коновець О. Про початки традицій інформаційних агентств в Україні / О. Коновець // Діалог. Медіа-студії: Збірник наукових праць. – 2006. – Вип. 4. – С. 23–31. 9. Корінько М. Д. Релевантність інформації при верифікації діяльності / М. Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2 (68). – С. 165–168. 10. Литвиненко О. В. Інформаційні війни та формування системи протидії: випадок України / О. В. Литвиненко //

Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2000. – Вип. 18 (I). – С. 220–227. 11. Макаренко Є. А. Національна інформаційна політика України: проблеми і перспективи розвитку інформаційної інфраструктури / Є. А. Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2000. – Вип. 18 (I). – С. 209–219. 12. Нестеряк Ю. В. Інформаційно-технологічний і творчий потенціал агенційної журналістики (вітчизняний і світовий досвід): автореф. дис. ... канд. філол. наук.: 10.01.08 / Ю. В. Нестеряк. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. – 34 с. 13. Обушний М. І. Теоретико-методологічні засади сучасного українознавства / М. І. Обушний, Т. С. Воропаєва, О. І. Мостяєв // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – 2009. – Т. XXIII. – С. 43–54. 14. Пантелеймонов О. Є. Вплив процесів глобалізації на функціонування світового ринку новин і розширення системи інформаційних агентств світу / О. Є. Пантелеймонов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2002. – Вип. 32 (III). – С. 71–78. 15. Пантелеймонов О. Є. Інформаційні агентства світу: історія дослідження і сучасні тенденції / О. Є. Пантелеймонов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2001. – Вип. 30 (II). – С. 233–239. 16. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. – М.: Рефл-бук, 2006. – 576 с. 17. Про інформаційні агентства: Закон України [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F95-%E2%F0>. – Загол. з екрана. 18. Сапунов В. И. Зарубежные информационные агентства / В. И. Сапунов. – СПб.: Изд-во В. А. Михайлова, 2006. – 383 с. 19. Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: URL: <http://ukrinform.ua>. – Загол. з екрана. 20. Українське незалежне інформаційне агентство новин «УНІАН» [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: URL: <http://unian.ua>. – Загол. з екрана.

Інна Машкова

Соціокультурне середовище вищого навчального закладу: становлення ціннісних орієнтацій українського студентства

Стаття присвячена дослідженню понять «ціннісні орієнтації», «соціокультурне середовище», «соціокультурна творчість», «покоління» і носить оглядовий характер. Автор акцентує увагу на ролі соціокультурного середовища вищої школи у становленні ціннісних орієнтацій українського студентства в умовах ціннісно-нормативної кризи

The article reviews the notions of «value orientations», «socio-cultural environment», «and socio-cultural creative work», «generation» and can be characterized as a descriptive one. The author emphasizes the role of socio-cultural environment of higher schools in forming of value orientations of the Ukrainian students under the conditions of norms and values crisis.

Дослідження студентської молоді та молодіжних проблем завжди є дослідженням рушійних сил суспільних процесів і явищ, що зароджуються та згодом можуть стати домінуючими в суспільстві. Саме студентська молодь наділена тим символічним духом креаціонізму та потягу до змін, який здатний якісним чином оновлювати та трансформувати соціальну реальність навколо нас. «Юність – це відплата, – писав ще Генрік Ібсен. – Вона йде на чолі перевороту, немов би під новим прапором» [2, с. 224].

Впровадження новітніх технологій, активних інноваційних методів навчання із застосуванням найсучасніших технічних засобів, що імпонують студентам, які цінують суб'єктивний досвід і технічно грамотні, це – не просто завдання вищої школи, це є нагальною потребою для створення такого соціокультурного середовища, що сприятиме і формуванню, і становленню ціннісних орієнтацій українського студентства [7, с. 216].

Одвічна проблема цінностей інтенсивно досліджувалась і досліджується у філософській літературі (Г. Лотц, Г. Рікерт, В. Ділтей, М. Лосський, Б. Вишеславський, В. Василенко, А. Кавалеров, П. Алексєєв, І. Зязюн, В. Андрущенко). У ХХ столітті ця проблема привертає увагу психологів гуманістичного спрямування у загальній і у соціальній психології в контексті проблем самосвідомості, самоактуалізації та духовного становлення особистості (К. Абульханова-Славська, Б. Братусь, А. Маслоу, С. Рубінштейн, В. Франкл, Е. Фромм та ін.). Останні десятиліття проблема цінностей інтенсивно вивчається україн-

ськими педагогами (А. Молчанова, Л. Султанова, Т. Усатенко) і психологами (І. Бех, О. Бондаренко, М. Боришевський, В. Панченко). Виокремлюються соціоцентричні тенденції, тобто у формуванні особистісних цінностей одні дослідники підкреслюють роль «соціалізації» та «соціальної детермінації», інші – внутрішньої логіки духовного розвитку, подолання екзистенційної кризи самодетермінації» [3, с. 3].

Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені її життєвим досвідом, сукупністю її переживань. Сукупність сформованих, усталених ціннісних орієнтацій створює свого роду вісь свідомості, що забезпечує стійкість особистості, наступність певного типу поведінки та діяльності, яка виражається в направленості потреб й інтересів. Тому ціннісні орієнтації є найважливішим фактором, що регулює та детермінує мотивацію особистості. Саме через це в будьякому суспільстві ціннісні орієнтації особистості є об'єктом виховання, цілеспрямованої дії, впливу соціокультурного середовища [12, с. 732].

Соціокультурне середовище – це сукупність суспільних, матеріальних і духовних умов, факторів, відносин тощо, в яких існує особистість і які так чи інакше впливають на її свідомість, поведінку та діяльність. Вплив соціокультурного середовища на особистість і її подальший розвиток здійснюється через мікросередовище (групу, сім'ю, неформальну групу), безпосереднє соціальне середовище, що є сполучною ланкою між особистістю і

суспільством [15, с. 526–527]. Елементи конкретного соціокультурного середовища можуть впливати на людину безпосередньо чи опосередковано, стихійно чи цілеспрямовано. Вплив може бути випадковим чи закономірним, стійким чи тимчасовим, позитивним чи негативним. Виховна робота має послабити негативний вплив соціальних процесів, що дестабілізують свідомість і поведінку особистості [15, с. 528].

Молодіжна культура певною мірою тяжіє до особистісно значущих ціннісних установок, які за соціальної реалізації можуть виявитися досить проблематичними. У зв'язку з розвитком космополітичного світогляду й руйнуванням попередніх ідентичностей, виникла потреба у формуванні нової національної ідентичності, співвідносної з глобалізаційними викликами.

У сучасному суспільстві культурне ядро тяжіє до асиміляції субкультурних груп, тобто бути в субкультурі – це соціальна норма. Поряд із цим функціонує і масова культура, культура посередніх, «сірості», «безликих». Головним знаряддям масової культури є мода – постійне оновлення культурних елементів, яке втілюється певними престижними групами, життя яких імітують значні маси людей, що прагнуть таким чином підвищити свій статус [6, с. 56].

Розглядаючи культуру інтегрованих спільнот, важливо підкреслити, що немає людини, яка б розуміла і брала участь у всіх культурних процесах. Спільнота розділена на культурні верстви, проте існує більш-менш цільне культурне ядро – культура «практично всіх», і чим менше «життєвий час» спільноти, тим більше розмите його культурне ядро, тим менша його культурна єдність [6, с. 55].

Колектив, зокрема навчальний, як форма організації студентів в ідеалі повинен бути частиною структури суспільства і мати такі риси: єдність цілей, узгодженість вольових дій щодо їх досягнення, відсутність антагонізмів, співробітництво, взаємодопомога, дисципліна, яка заснована на відповідальності. Навчальний колектив за своєю організацією у тій мірі спускається до рівня групи, наскільки гіршим є його соціально-психологічний клімат.

Світоглядна чи ціннісно-орієнтаційна функція навчального середовища розкриває зміст моральної спрямованості навчального колективу – соціальну цінність, інтегративну єдність її мети, цілей, мотивів: перспективи розвитку колективу. У цьому середовищі формується громадська думка щодо різноманітних суспільно-політичних явищ. Ці явища обговорюються, переживаються – і випрацюються колективні погляди, які безпосередньо впливають на формування ціннісних орієнтацій особистості, здатні забезпечити всебічний, гармонійний розвиток особистості студента в колективі та через колектив, прийняття членами даного колективу групових норм і цінностей.

Ціннісні орієнтації впливають як на рівень свідомості, так і на рівень підсвідомості, визначаючи спрямованість вольових зусиль, уваги, інтелекту. Механізм дії та розвитку ціннісних орієнтацій пов'язаний з необхідністю розв'язання протиріч і конфліктів у мотиваційній сфері, селекцією прагнень особистості, в найзагальнішій формі виражених у боротьбі між обов'язком і бажанням, мотивами морального і утилітарного порядку.

Розвинуті ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціальності. Це – призма сприйняття не тільки зовнішнього, але й внутрішнього світу людини, яка обумовлює зв'язок між свідомістю та самосвідомістю, психологічні засади для вирішення в індивідуальному плані питання про сенс життя, завдяки чому відбувається

інтеграція сукупності ціннісних орієнтацій у щось цілісне та своєрідне, характерне саме для даної особистості [12, с. 732].

Серед досліджень, спрямованих на визначення соціально-психологічних характеристик поколінь, наприкінці 80-х років ХХ ст. звернуло на себе увагу дослідження *колективної пам'яті* професорів Мічиганського університету (США) Говарда Шумана та Жаклін Скотт. Базуючись на положеннях теорії К. Манхейма (Mannheim K.), який увів поняття «покоління» та «когорти» ще у 30-х роках минулого століття, вони емпірично довели, що процес формування *покоління* як чогось унікального і самобутнього відбувається декілька років, а необхідною умовою процесу виокремлення *покоління* є певні значні події у житті суспільства. На думку авторів, нижня межа певного покоління становить 17 років (пізня юність), а верхня – 25 років (ранішній період дорослості), тобто саме той період, коли відбувається формування власних поглядів на суспільно-політичні події. Сформовані цими подіями характер покоління, має вирішальний вплив на все подальше – доросле – життя людей. Іншими словами, період від 17 до 25 років – це головний період для *колективної пам'яті*, саме в цей час у свідомості закарбовуються найважливіші політичні спомини даного покоління. Г. Шуман і Ж. Скотт сформулювали також висновок про те, що не стать, не національність, а саме *освіта* та передусім її рівень є найважливішим фактором, що впливає на історичну пам'ять. Зростаючий темп технічного та економічного розвитку, швидкість оновлення знань, зміни в умовах праці та побуту роблять помітнішими соціально-культурні відмінності між представниками різних поколінь.

На початку 90-х років минулого століття у США шляхом об'єднання даних різних наукових дисциплін творці *теорії поколінь* запропонували підхід, що передбачав об'єднання антропологічної, соціальної, символічної й аксіологічної детермінант. Під таким кутом бачення покоління визначалося як сукупність ровесників, яких об'єднують схожі цінності, що формуються під впливом певних подій та соціальних норм [7, с. 210]. Згідно з класифікацією поколінь українські дослідники (Є. Заміс, О. Антипов, Г. Лактіонова), скориставшись періодизацією американських вчених (Нейла Хау, Уільяма Страусса), наповнили її «національним змістом». Студенти і випускники сучасних ВНЗ відносяться до **Покоління Y** (або *Покоління Мережі, Покоління Міленіум*). *Роки народження* – 1983–2003. Події, що вплинули і продовжують впливати на їхні *цінності*: розпад СРСР, незалежність України, дефолти, теракти та воєнні конфлікти, розвиток цифрових технологій, «помаранчева революція», епоха брендів, політична криза. *Риси характеру* – високий рівень громадської свідомості, відповідальність, прагматизм, вміння підкорятися обставинам, технічна грамотність, недовіра до держави, вищий ступінь свободи у сексуальних відносинах [7, с. 212]. Когорта молоді, яка народилася між 1981 та 1993 роками, деякі дослідники називають «поколінням «Навіщо?» («Why?»). Існує і ще одна узагальнююча назва для представників нових поколінь – «покоління «Наступні» («Next»).

Аналізуючи сучасну ситуацію у вищих навчальних закладах США, директор методичної служби Університету штату Арканзас Марк Тейлор, зазначає, що нова генерація студентів – представників покоління Next – демонструють постмодерністський тип поведінки, споживацьке відношення до навчання, низку особистісних і соціальних відмінностей, змушуючи працівників освіти, абсолютна

більшість яких є представниками інших поколінь, відчувати себе загнаними «в глухий кут» [7, с. 214]. Така поведінка притаманна й українським студентам. Незважаючи на високі бали в шкільних атестатах і у сертифікатах Зовнішнього незалежного оцінювання, вони напрочуд мало часу проводять за підручниками і в бібліотеках, проте годинами працюють в Інтернеті, запізнюються на заняття, пропускають багато лекцій (тут є над чим замислитись самим лекторам). Вони демонструють досить низький рівень громадської активності, незважаючи на те, що в школі брали активну участь у позакласній роботі, за винятком першокурсників, які більш охоче, ніж студенти інших курсів, беруть участь у різнобічній громадській діяльності.

Наші студенти, які народилися в «страшні 90-ті» роки, коли в Україні спостерігався різкий спад народжуваності – це бажані, цінні, часто любими понад усе діти, для яких характерна висока самооцінка. Більшість з них зосереджена суто на своїх власних інтересах. Вони надзвичайно вразливі, часто проявляють інфантилізм, чому сприяє надмірна турбота батьків. Важливою рисою цього покоління є падіння довіри до авторитетів і традиційних джерел знань. Тому, враховуючи особливості представників нових поколінь, сучасна освіта розпочала перегляд традиційних цінностей, на яких трималася попередня, бо деякі з них не відповідають вимогам не тільки сучасної, а й майбутньої освіти.

Ми живемо в один із поворотних моментів людської історії, коли одна форма культури та суспільства зникає, а інша лише формується. Криза є надзвичайною у тому розумінні, що вона відмічена незвичайним вибухом війн, революцій, анархії й пролиттям крові; соціальним, моральним, економічним та інтелектуальним хаосом; відродженням огидної жорстокості, тимчасовою руйнацією великих і малих цінностей людства; злиденністю та стражданням мільйонів – струсами значно більшими, ніж хаос і розпад звичайної кризи [11, с. 433]. Переконавання щодо «влади темряви» над світом, яке є таким характерним для духовного стану нашої епохи порівняно зі світоглядом недавнього минулого, можна визначити як *кризу віри в людину – кризу гуманізму* [13, с. 413].

Одним із найгостріших аспектів даного питання є криза соціально-культурної ідентичності сучасного університету, яка однаково актуальна і для країн американського континенту, і для країн Європи, переформатизація та життєзабезпечення його фундаментальних цінностей та світоглядних засад.

Проте, якщо розглядати кризу як каталізатор, то відношення до ситуації кардинально змінюється. Так само як зміна способу життя людини на інший зовсім не означає її смерті, так і зміна однієї фундаментальної форми культури на іншу не веде до загибелі суспільства, що трансформується, та його культури [11, с. 433]. Період кризи – унікальний час, коли все штучне, надумане витісняється і втрачає сенс, людина усвідомлює істинне, а дійсне відчувається нею на сто відсотків [8, с. 167]. Криза – як сукупність суперечностей, успішне розв'язання яких забезпечує подальший перспективний розвиток, може оцінюватись і як позитивне, стимулююче, навіть необхідне явище в житті людської спільноти. Системи цінностей самі по собі не зародяться і не відновляться – як і в усьому культурному будівництві не обійтися без свідомої творчої волі обдарованих індивідуумів.

Важливим завданням вищих навчальних закладів є виховання моральних і громадянських рис, без яких не-

можливі професійна та життєва компетентності. Слід зазначити, що поява концепту *компетентність* відповідала викликам епохи *постмодерну*. На відміну від звичних «знань, умінь і навичок» до структури компетентності увійшли *цінності й якості*, що перетворили «виконавця», який знає, уміє і діє, на «усвідомленого творця», який знає, заради чого і яким чином він діє [7, с. 217].

Ознаками, які свідчать про зміни в особистості студента, що відбулися завдяки виховному впливу навчального колективу, можна вважати такі: позитивні зміни в характері діяльності, за якими стоїть зміна мотивації даної діяльності, пов'язана з виникненням нових ціннісних орієнтирів; нове ставлення до загальнолюдських, національних і професійних цінностей, що виражаються в різних формах (ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, зміна зовнішнього вигляду); готовність до виконання таких завдань у житті навчального колективу, які раніше не виконувались узагалі або без будь-якого бажання, формально; нове ставлення до членів колективу, яке виражається в нових, позитивних формах спілкування з ровесниками, проявом уваги, інтересу, співчуття; зміна поведінки в цілому, її «почерку», стилю, яка свідчить про те, що в особистості даного студента відбулися зміни щодо його звичок, інтересів, потреб і запитів.

Вищі навчальні заклади зацікавлені в тому, щоб у них існували осередки різноманітних громадських організацій соціально значущої спрямованості, клуби, об'єднання за інтересами, секції. Формування та розвиток громадських рис характеру студентів перетворюється на завдання великого соціального значення. Участь у суспільному житті зміцнює прив'язаність до навчального закладу та сприяє кращій успішності. На сучасні потреби і запити нового покоління вищі навчальні заклади реагують процесом, який вже розпочався – переглядом форм і методів роботи для створення у своєму закладі умов, сприятливих для самовираження студентської молоді [7, с. 217].

Характер соціально-педагогічних технологій особливо яскраво проявляється у процесі педагогізації соціокультурного середовища, залучення студентів до соціокультурної творчості, що є можливим за умов: соціальної спрямованості саморозвитку особистості та розвитку соціальної активності; позитивного ставлення студентської молоді до соціокультурного середовища, до різних соціальних інститутів і соціальних груп; реального залучення молоді у процес перетворення стилю життя і соціального оточення; можливості реалізації власних ініціатив, ідей, рішень і відповідальності за них; оволодіння технологією проектування власної життєдіяльності; вільної самореалізації. Цінності, пов'язані з соціокультурним контекстом, є фундаментом культури, а культура – предметним полем формування цінностей [10, с. 401]. *Соціокультурна творчість* – це створення людьми нових загальних зразків дій, принципів об'єднання цілей і засобів їх досягнення, цінностей, вірувань, а також символічних засобів (знаків, символів), які забезпечують комунікацію в суспільстві [6, с. 116].

Через систему соціокультурно спрямованих форм роботи і видів діяльності можна забезпечити рівні можливості для різних груп молоді, серед них можна виокремити організацію системи самоуправління, участь у семінарах, тренінгах, спільних творчих справах, у художньо-мистецьких вечорах, святах, конкурсах, організацію клубів за інтересами, діяльність в індивідуально-орієнтованих соціумах (корпус волонтерів, прихильників народних обрядів, фонд соціальної допомоги тощо). Наприклад, у ДВНЗ

«Київський національний університет імені Вадима Гетьмана» вже десять років активно діє історично-патріотичний студентський клуб «Скіфи», який є гарним прикладом плідної громадсько-культурної співпраці викладачів, аспірантів і студентів.

У вищих навчальних закладах зростає відповідальність гуманітарних кафедр: філософії, соціології, політології, педагогіки і психології, а також кафедр рідної та іноземних мов у формуванні ціннісних орієнтацій студентів різних спеціальностей. Важливу роль відіграє інститут кураторства; спільними зусиллями йде процес створення Кодексів честі університетів, що свідчить про підвищення активності студентів і зростання їхньої відповідальності за власну освіту.

На особистість у соціокультурному середовищі безпосередньо впливають суспільні умови, такі як первинні колективи, педагогічний процес, ритуали, соціальне середовище певного регіону та матеріально-фізичні, тобто матеріально-побутові умови життєдіяльності вихователів і вихованців у конкретній освітньо-виховній системі, морально-психологічний клімат у колективі тощо.

Одним з найактуальніших завдань вищої освіти є постійне підвищення професійної компетентності професорсько-викладацького складу, який уміє будувати партнерські стосунки зі студентами та громадою. Проте, тотальна бюрократизація навчального процесу, нав'язана обов'язкова уніфікація навчальних планів і програм нівелюють творчий педагогічний дух викладачів ВНЗ, а низький рівень зарплат призводить до падіння їх морального духу, посилення апатії й відчуженості [4].

Викладач має забезпечувати продуктивність навчального процесу, управляти аудиторією, при необхідності вміти протистояти тим студентам, які демонстративно неввічливі. Для проведення такої роботи викладачі мають бути обізнані з методами ведення дискусій, прийомами риторики. У партнерських відносинах між викладачами і студентами можуть допомогти чітко сформульовані за участю самих студентів правила та норми поведінки й залучення їх самих до дотримання цих правил. Право на участь у прийнятті рішень враховує особливості представників покоління «Next» – уміння адаптуватися до ситуації й високу самооцінку. Правила, що діють в освітньому закладі мають бути простими, чіткими та обов'язковими для всіх без винятку, а відпрацьований механізм відповідальності може протистояти байдужому ставленню до проявів аморальності й навіть наукової та педагогічної непорядності. Заслугує уваги ідея щодо створення консорціуму університетів, об'єднаних вірою в доцільність Кодексів честі, що сприятиме не лише зміцненню міжуніверситетської солідарності на рівні горизонтальних зв'язків, але й розвитку етичної кодексової культури в системі вищої освіти [9, с. 114].

Викладацько-студентська субкультура може розглядатися як відносно суверенне, цілісне утворення, що відзначається власним ціннісним устроєм, традиціями, нормами [1, с. 436]. «Справжні спільноти, – як доводить Ф. Фукуяма, – зв'язані цінностями, нормами та досвідом, який є

спільним для всіх їх членів». . . . «чим кращим і стійкішим є дотримання загальних цінностей, тим сильнішим є відчуття спільноти» [14, с. 22].

Університет має самостійно сформувати новий культурний образ та віднайти нові ідеї для організації своєї діяльності. Визначну роль у становленні новітньої моделі Університету може відіграти саме студентство, яке здобуває вищу освіту, прагне визначитися зі своїм майбутнім та, по суті заявляє про себе, як про майбутнє кожної нації. Від активності молоді у визначенні сучасної місії закладів вищої освіти багато в чому також буде залежати той образ університету, що стане творцем та охоронцем національно-культурного капіталу народу [5, с. 455].

Виховання на основі цінностей – це основний шлях формування особистості студента – майбутнього фахівця в сфері глобальної світової економіки. Діяльність педагога – особливо ціннісна, оскільки вона втілюється людьми та існує заради людей. Викладач повинен бути гарним прикладом, взірцем для студентів. Діалектична взаємодія викладача і студентів у цілісному педагогічному процесі є надзвичайно складним феноменом, який реалізує аксіологічні функції. У сучасній вітчизняній освіті в якості методологічного імперативу виникає потреба визнання особистісно-орієнтованого виховання як специфічної організації навчально-виховного процесу у соціокультурному середовищі вищого навчального закладу.

1. Дерев'яно Т. М. Викладацько-студентська субкультура: проблема етичної кодифікації / Т. М. Дерев'яно // Молодь у сучасному світі: філософсько-культурологічні виміри: зб. матеріал. Міжнар. наук. конф. – 26–27 березня 2009 р., Київ. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 504 с. 2. Ібсен Г. Строитель Сольнес: соч. в 4 т. / Генрик Ібсен. – М.: ГосИздат «Искусство», 1958. – Т. IV. – 824 с. 3. Завгородня О. В. Особистісні цінності та методи їх дослідження / О. В. Завгородня, Л. О. Курганська. – К.: ІВЦ Держжомстату України, 2006. – 50 с. 4. Кендюхов О. Ілюзія освіти / О. Кендюхов // Дзеркало тижня. – 2008. – 22–28 листопада. 5. Колотило М. О. Університетська освіта в контексті соціально-культурної трансформації глобалізованого суспільства / М. О. Колотило // Молодь у сучасному світі: філософсько-культурологічні виміри: зб. матеріал. Міжнар. наук. конф., Київ, 26–27 березня 2009 р. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 504 с. 6. Культурологія. Інтегративний курс: учебн. посіб. / [Волошко І. Е., Мачульський Б. Г., Машталер А. А. і др.]; под. общ. ред. И. Е. Волошко. – К.: ІВЦ Держжомстату України, 2006. – 383 с. 7. Лактіонова Г. Концепт покоління / Г. Лактіонова // Концептосфера педагогічної освіти: Матеріали філософсько-методологічного семінару «Аксіологічна концептосфера педагогічної освіти» / [авт. ідей і упор. Т. П. Усатенко]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. – 299 с. 8. Остапенко Е. О. Ціннісні орієнтації саморозвитку особистості в умовах кризи / Е. О. Остапенко // Людина і соціум в умовах глобальної кризи: погляд крізь призму суспільствознавства та богослов'я. – К.: Національна академія управління, 2010. – 400 с. 9. Пронкевич О. Кодекс честі чи конфлікт цінностей? / О. Пронкевич // Покликання університету: зб. наук. пр. / відп. ред. О. Гомілко. – К.: РІА «ЯНКО»; «ВЕСЕЛКА», 2005. – С. 110–115. 10. Скотний В. Г. Філософія символічного світу. Цінності / В. Г. Скотний // Філософія. Історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – 575 с. 11. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин // [общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: пер. с англ.]. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с. 12. Философский энциклопедический словарь / [редкол.: С. Аверинцев, Э. Араб-Оглы и др.]. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с. 13. Франк С. Л. Духовные основы общества / С. Л. Франк. – М.: Республика, 1992. – 511 с. 14. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку / Ф. Фукуяма. – Львів: Кальварія, 2005. – 380 с. 15. Ягулов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягулов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.